

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. iv. De forma substantiali provt est principium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

distinguitur: sed in instanti generationis dicere licet, *est actu principium*; si enim sensus sit, id quod est principium generationis, existit actu, nego assumptum; si verò sit sensus, in instanti generationis privatio principii, conceditur assumptum, sed consequentia est falsa.

SECTION IV.

De forma substantiali prout est principium.

Expositis duobus principiis corporum, sequitur tertium, quod nobilitate, varietate, pulchritudine longè præit alia duo; forma videlicet, pulchritudo ipsa, & decus omnium, character naturæ, sigillum essentiae, proprietatum radix, principium motuum, à qua emanat varietas, multitudo & decor rerum omnium. De illa dici video posse quatuor, primò existentiam, secundò quidditatem, tertio diuisiones, quarto proprietates.

S. I.

Virum admitti necessario debeant formæ substantiales.

Nomina
formæ sub-
stantialis.

Nomine formæ substantialis hîc intelligitur pars illa compositi, quæ determinatè complendo materiam, vltimò constituit corpus in essentia sua, & quidditate. Mirum est quàm multis, & quàm variis nominibus appellauerint eam Plato, Aristoteles, & eorum discipuli. A Platone appellatur *species*, *diuinum*, *pulchrum*, *optimum*, quòd ab ea deriuatur pulchritudo rerum omnium naturalium. Appellatur etiam *mentem*, quòd adumbrata sit primi actus similitudo; appellatur *sigillum*, & *characterem*, quòd cuique rei imprimatur notam, qua dignosci possit. Denique appellatur *terminum*, quòd materiam vagam & diffusentem certis finibus coerceat, velut norma quædam & figura rerum. Pythagoras appellatur *unum*, quòd vagam ac incertam materiam rationem in vnam certam speciem contrahat, cum indifferentia materię sit veluti causa diuisionis; vnde est illud Pythagoricum dogma, quod *re: unum tria sint initia, infinitum, unum, & duo*, hoc est, Deus, forma, materia.

Aristoteles appellatur *τὸ θεῖον*, *diuinum quiddam*, *τὸ ἀγαθόν*, quòd sit per se appetibilis; *σινὴν γενεῶν*, *rationem*, & *quidditatem*, quòd ab ea potissimum petatur rerum definitio; de nomine verò *τὸ ἐντέλεστον*, postea dicam. Nunc quod ad existentiam huius formæ attinet.

Conclusio.

Dicendum primò est, dari formas verè substantiales à materia distinctas, quæ cum illa faciunt vnum per se. Hæc est Philosophorum omnium vox post Platonem & Aristotelem; ante Pythagoram verò vix vllus videtur agnouisse formam, quam etiam negare videntur Richardus & Aurcolus, dum aiunt, *Formam esse actuationem* duntaxat aliquam & terminum *materię*, sicut figura est terminus quantitatis; negantque illam esse realitatem aliquam à materia distinctam. Id quod etiam approbant plures nunc noui Philosophi, qui volunt solum hominem habere formam substantialem, in reliquis formam non esse aliud quàm certam conformationem corpusculorum, seu continuationem minimarum particularum elementarium, eamque esse totam rei formam; hoc enim primum est nouæ huius Philosophiæ fundamentum, quæ contempto Aristotele, sepultos in lucem reuocat Leucippum, Democritum, Epicurum; negatque ma-

Ateriam primam, qualitates omnes, formas omnes substantiales, earumque omnium loco solas ponit atomos quasdam variè figuratas, variè motas, variè combinatas. Ea tamen figmenta omnia falsitatis conuictis probatà formarum verè substantialium existentia; sic enim materiam primam probaueris sic mutationem substantialem, sic qualitates, & demùm totam illam exarmaueris Democriticam Philosophiam veterem & nouam.

Ratio primò sit, quia corpora naturalia inter se differunt, secundum essentiam, & speciem substantialem: sed non possunt differre secundum materiam, quæ in omnibus eadem est: ergo differunt secundum formam: ergo datur forma, quæ aliquid est substantiale. Probatur maior. Illa diuersas habent essentias, quæ diuersas habent proprietates, quæ omni, soli, & semper conueniunt: sed leo & lapis, ignis & aqua proprietates habent diuersas: ergo habent essentias specificè diuersas. Probatur maior, quia omnis proprietas quarto modo fluit specificè ab essentia: ergo vbi sunt proprietates diuersæ, ibi sunt essentiae diuersæ. Forma ergo substantia est, quia id quo substantiæ differunt, substantia est; per istas autem formas substantiæ differunt: ergo formæ substantiæ sunt.

Secundò videmus res naturales reducere se quantum possunt ad statum pristinum: atqui principium talis reductionis non potest esse aliud præter formam substantialem: ergo dantur formæ substantiales. Maiorem probat experientia; si enim aqua calefiat, & amoueatur ignis, paulatim redit ad pristinum frigus: si lædatur animal, clauditur paulatim vulnus. Minor autem probatur, quia causa huius reductionis primò esse non potest complexio accidentium, quia illa læsa est, neque potest seipsam reducere ad priorem statum, nisi aliunde iuuetur. Non secundò est frigus, quod aliqui fingunt intensum semper manere in quibusdam partibus, à quibus reliquæ postea frigeant; constat enim, totam aquam in lebece feruentem, esse calidissimam. Non tertio est aer ambiens, quem suppono similiter calefactum esse ab igne. Imò aqua postquam se reduxit ad pristinum frigus, est frigidior aere. Non quarto ab occulta qualitate, quia illa vel est accidens proprium, vel commune; non est accidens commune, quia non potest conuenire multis: aut est accidens proprium, & sic emanat ab alio, quod non est accidens, sed substantia. Illud enim est vera substantia, quod est radix proprietatum.

Tertio constat non solum ex fide, sed etiam ex ratione naturali, quod anima rationalis in homine est vera forma corporis: ergo datur etiam in aliis forma substantialis. Probatur consequentia, quia si admitteretur in homine solo huiusmodi forma, reliqua omnia entia præter hominem essent incompleta; materia enim hominis est ens incompletum, alioqui faceret ens per accidens simul cum anima; & hæc materia est eiusdem rationis cum aliis materiis; patet enim, quod corpus hominis mutatur in vermes; reliqua omnia entia solum haberent materiam: ergo essent incompleta, vel certe homo esset ens per accidens; hoc autem nemo dixerit, quia illa non ordinantur ad compositionem vllius entis per se, quod est esse completum; neque vllum alium statum appetunt, sicut anima rationalis extra corpus. Verum argumenta illa omnia nihil mouent nouos Democriti, & Epicuri discipulos, qui solis, vt dixi, contenti atomis variè combinatis, negant omnem materiam primam, omnem formam substantialem, omnem etiam

etiam qualitatem; combinatio solarum atomorum, illis instat est omnium.

Sed contra illos efficaciter argumenta tria, quae proposui, vgeri possunt. Primum erat de differentia substantiali corporum, quae sine summa stultitia negari non potest; nam equus & musca, aqua & terra; ignis & lignum diuersas habent proprietates: ergo & substantias diuersas, à quibus solis manant proprietates: ergo materiam & formam; mutatur enim lignum in ignem: ergo destruitur aliquid substantiale, quod erat in ligno, alioqui lignum & ignis non differunt; illud est forma: & aliquid manet, alioqui ignis creatur, & lignum annihilatur; illud est materia: ergo datur materia & forma.

Secundum de reductione corporum ad qualitates nativas; si enim aqua calefacta redit ad nativum frigus, debet dari aliqua causa productiua huius frigoris; illa causa est id quod vocamus formam substantialem, siue sit figura, siue motus corpusculorum, quod nunc non moror.

Tertium etiam argumentum de homine qui formam habet, & est ens per se, constans ex partibus incompletis, videtur demonstrativum; nam in humano corpore prout distinguitur ab anima, reperiuntur corpuscula variè combinata, & figurata, sicut in equo, leone, lapide; & praeterea reperitur in homine forma constituens vnum per se: ergo in omnibus aliis corporibus est forma constituens vnum per se; alioqui, vt dixi, vel omnia corpora praeter hominem incompleta sunt, vel homo est vnum per accidens, constans ex pluribus completis; non autem vnum per se.

Respondent primò noui Democriti & Epicuri discipuli, nullam esse differentiam aliam inter corpora naturalia, praeter diuersam corpusculorum & atomorum combinationem, ex iis videlicet omnibus componi elementa omnia & mixta, quae cernimus; eorum enim totam, & adeò mirabilem varietatem ex sola combinatione atomorum oriri facile posse. Cur enim literarum duntaxat vigentitrium varia dispositio innumerabilem conficere potest vocum in omni genere ac linguarum diuersitatem; non poterit autem innumerabilem atomorum multiplex coordinatio causare tantam corporum elementarium, & mixtorum multitudinem, atque differentiam.

Sed nihil conficiunt Atomistae, neque vim declinant rationum propositarum. Primò enim sumo leonem, & plantam; ista duo corpora diuersas sine dubio habent proprietates, & operationes, aequè ac homo & leo: ergo illa diuersas habent substantias, à quibus emanant proprietates illae, quaecunque illae sint; substantiam enim vocamus id à quo manant proprietates: illa substantia non sunt sola elementa, quae omnino eadem sunt in omnibus mixtis; non combinatio corpusculorum, aut eorum motus, & figura, vt fatentur aduersarij: ergo illud principium substantiale necessariò est forma. Imò illud totum, quo substantialem differunt leo, & lapis, non est per te, nisi combinatio corpusculorum: ergo illa combinatio est forma substantialis; id nimirum, quo corpora essentialiter & substantialiter differunt.

Secundò, postquam aqua calefacta rediit ad nativum frigus, habet combinationem, & configurationem corpusculorum, quam non habebat quando erat calida: ergo debet dari principium aliquod nouae huius combinationis, & configurationis; imò & motus illius atomorum: illud principium nullum est excogitabile praeter formam substantialem: ergo illa necessariò admittenda est. Inuenitur

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A autem etiam in corporibus mixtis illa restitutio temperamenti, praesertim in viuientibus, quae postquam alterata sunt, vel per alimentum, vel per morbum, vel per agens aliquod extrinsecum, reparant vires pristinas, & in priorem, vel etiam in meliorem redeunt statum: excogitent autem noui adoratores Epicuri, principium aliquod huius noui status.

Tertiò, non minùs differt substantialiter leo à planta vel à lapide, quàm ab homine: leo enim viuit, non autem lapis; leo sentit, non autem planta; sed leo & homo non differunt per solam combinationem & figuram atomorum, sed per formam substantialem: leo etiam non differt à planta & lapide per solas atomos variè ordinatas & figuratas. Imò vrgetur efficaciter argumentum, quia certum est ex fide, quod anima rationalis est forma corporis; atque adeò est sensitiua & vegetatiua: ergo non potest homo esse sensitiuus & vegetatiuus per solas atomos variè combinatas: ergo reliqua etiam viuientia non possunt esse sensitiua & vegetatiua per solas atomos; sicut enim in corpore leonis reperitur combinatio elementorum & corpusculorum, sic reperitur in corpore hominis: ergo si leo est viuens per hanc solam combinationem, poterit etiam homo esse sensitiuus, & vegetatiuus per illam sine forma substantiali. Hoc autem, vt dixi, fidei repugnat: ergo vanum est figmentum illud Epicureum. Contra quod dicendum iterum erit cum probabo mutationem substantialem, & reales qualitates, contra volitantes vndique atomos, quibus omnia implent noui somniatores. Tantùm addo, facilem ex hac vana Philosophia lapsum esse, ad negandam in homine animam rationalem, vere immortalem; si enim varia combinatio atomorum sufficere potest ad tantas, & adeò mirabiles operationes vitales brutorum, conuinci nullo modo posset, qui similiter assereret, sufficere illa omnia ad operationes vitales hominis, quarum omnimoda spiritualitas negari facile posset ab eo, qui pertinaciter contenderet, illas sicut obiectiue pendere à corpore, sic etiam pendere subiectiue, quod, vt patet, impium est, & haereticum.

Quartò denique sequeretur, vt notavi nuper, omnia mixta praeter hominem, esse vera entia per accidens, eo modo quo domus aut aceruus lapidum est ens per accidens; sicut enim domus constat lignis & lapidibus variè combinatis, sic leo constat eodem modo corpusculis variè combinatis.

Denique ludus est quod aiunt aduersarij de varia combinatione litterarum, ex quibus tanta existit varietas vocum; est enim multiplex discrimen. Nam primò nego, voces in quibus eadem litterae sunt vario modo coordinatae, differre substantialiter, sicut differunt corpora. Secundò in istis vocibus nullum datur principium intrinsecum, quod restituat illas in statum pristinum, si fuerint dissolutae litterae; in corporibus manifesta est haec mutatio, cuius principium sola esse potest forma substantialis.

E Respondet secundò. Alius quidam nouae Philosophiae inuentor, nullam aliam esse rerum corporearum materiam & formam, quàm extensionem omnimodè diuisibilem, figurabilem, & mobilem: illa enim tria esse principia ex quibus omnis ista existat corporearum rerum varietas, quantitatem variè diuisam, figuram, & motum. Ex quo plura comminiscitur absurda, & plurima etiam fidei contraria: mundum enim esse vult infinitum, quia spatium supra caelos est extensum infinitè: negat esse possibiles plures mundos materia & forma diuersos ab isto: negare tenetur creatam à Deo esse

K hanc

Quid respondere possint Atomistae.

Multipliciter impugnantur.

hanc quantitatem, quam appellat rerum omnium entitatem & substantiam: negat etiam diuinitus fieri vacuum, quia corpus nihil est nisi spatium: denique affirmat viuientia præter hominem non esse aliud, quam automata subtilibus rotulis, & corpusculis constantia, quæ agitentur & distendantur diuersimodè à diuersis obiectorum irradiationibus.

Sed contra figmenta illa pudet sanè disputare, nam præterquam quod erronea omninò sunt illa quæ retuli, adiungunt enim Deo potestatem creandi plures alios mundos, admittere cogitur aliquid increatum præter ipsum Deum; tenetur dicere quod in Eucharistia substantia panis & vini remanet, cum maneat eorum quantitas, & extensio. Primò nullo argumento probabili sententiam suam firmat, ut patebit legenti (quod est solenne omnibus istis nouorum dogmatum inuentoribus) quod valde notandum est. Secundò illis quatuor argumentis impugnatur quæ nuper attuli de differentia essentiali & specifica corporum, de proprietatum emanatione, & cæteris, quæ non repeto.

Obiicitur primò. Illud non est substantia, quod inhaeret subiecto, à quo dependet: sed formæ istæ materiales tam inhaerent subiecto à quo dependent, quam accidentia, cum existere nequeant sine subiecto; ergo illæ non sunt substantiæ.

Respondeo maiorem distingui posse dupliciter: primò ex suppositione quod forma materialis habeat propriam subsistentiam partialem distinctam à subsistentia materiæ, sic distinguitur. Illud non est substantia, quod inhaeret subiecto, si non habeat partialem subsistentiam, concedo; si habeat, nego: forma verò partialem habet subsistentiam, quantumvis inhaereat materiæ, idè non est accidens. Secundò, etiam ex suppositione quod forma subsistentiam non habeat, sic maior illa distingui debet. Illud non est substantia, quod inhaeret subiecto completo, concedo; incompleto, nego. Illud dicitur inhaerere subiecto incompleto, quod est in alio tanquam pars in comparte, complens subiectum in ratione substantiæ; & hoc modo forma est in materia tanquam in comparte, quam complet. Illud est in subiecto completo, quod non est in alio tanquam pars in comparte, & sic accidentia omnia sunt in subiecto.

Dices accidentia omnia esse in subiecto incompleto, quia ex probabiliori sententia non sunt in toto composito, sed in sola materia.

Respondeo, accidentia non esse in materia tanquam compartes in compartibus, quæ per illas complentur; formam verò esse in materia ut partem in comparte, ita ut illam compleat; idè est in subiecto incompleto, non autem accidentia.

Obiicitur secundò. Non probatur, dari formas substantiales, si non probatur corpora naturalia differre inter se substantialiter: sed non probatur illa differre inter se substantialiter, quia eorum distinctio non nobis innotescit nisi per accidentia: ergo non probatur dari formas substantiales.

Resp. negando minorem; rectè enim probatur, quod corpora naturalia inter se differunt substantialiter; hæc autem distinctio non innotescit per accidentia communia, sed per accidentia propria, quia cum proprietates fluant ab essentia, diuersitas proprietatum indicat diuersitatem essentialium.

Obiicitur tertio, posse facillè tribui temperamento, idè harmoniæ debitæ qualitatum, omnia illa quæ tribui solent formæ: ergo non est necesse dari formas.

Resp. harmoniam illam debitam qualitatum

A esse necessariò debitam respectu alicuius substantiæ, à qua illa emanare debeat: non sufficit ergo distinctio temperamenti, nisi addit forma.

Obiicitur quartò. Forma non producitur ex materia, si materia non est aliquid formæ: sed materia non est aliquid formæ, alioqui esset pars formæ: ergo non producitur ex materia. Deinde materia, non est causa extrinseca formæ, ut patet, neque causa intrinseca; non enim est eius pars. Denique forma dici non potest generari eo modo, quo compositum generatur; sit enim ex materia, quæ aliquid eius est, non autem forma.

Respondeo, materiam non esse aliquid formæ, sed esse illius subiectum; esse causam eius intrinsecam, quia est compars cum forma, non eius pars: forma etiam propriè generatur ut pars totius compositi, non autem ut totum compositum.

S. II.

Quid sit forma substantialis.

Existunt ergo in rerum natura formæ substantiales, quarum nunc essentia inquiritur, idè earum definitio, & prædicata essentialia.

Dico secundò, formam substantialem rectè definiri ab Aristotele, quod quid erat esse rei, quasi dicat formam esse substantiam incompletam, quæ actuatur materiam, & constituit compositum. Quod ut explicem,

Obserua primò, formam à Philosopho appellari nomine celeberrimo, *ἐντελέχεια*, quod explicatur variè à Doctoribus. Primò enim Tullius *prima Tusculana*, vult significari ea voce *ἐντελέχεια*, perennem & continuam agitationem & motionem; quod sanè repugnat Philosopho, qui *τελευτή* ait *ἐντελέχεια* non esse ut contemplationem & vigiliam, idè operationem; sed velut scientiam & somnum, idè, tanquam aliquid operatione prius. Idem reperitur *textu 18. & textu 24.* ubi ait *ἐντελέχεια* in nobis esse principium quo viuimus, mouemur, & intelligimus. Igitur ex mente Philosophi *ἐντελέχεια* est principium motuum & operationum; propria enim vocis huius significatio est perfectio intus habita, *τῶν αὐτῶν ἐν τῷ εἶναι ἐχούσης*; quia est perfectio materiæ quam actuatur, & compositi quod constituit. Vide Plutarchum *lib. 1. de placitis Philosophorum, cap. 2.* Scaligerum *exercitatione 307. cap. 39.*

Obserua secundò, definitionis allatæ sensum esse, ut quemadmodum in composito metaphysico differentia duplex habet munus, determinat enim genus, cuius indifferentiam contrahit, & speciem constituit; ita forma in composito physico materiam primam de se indifferentem ad omnia corpora determinat ad talem speciem corporum, v. g. ut sit homo potius quam brutum; deinde constituit corpus afficiendo illud tale, ac distinguendo ab omni alio; illud enim, quo constitueris homo, est anima rationalis, cuius loco si animam haberes leonis, esses leo.

Obserua tertio, essentialia formæ prædicata esse primò, quod sit *substantia incompleta*, in quo conuenit cum materia, & distinguitur à composito: secundò, quod sit *actus cum materia, cum compositi*; quæ differentia eius est à materiæ; nam sicut materiæ proprium est esse potentiam, ita esse actum propria est ratio formæ constitutiua, ac proinde forma est relatio transcendentalis ad materiam & compositum, non quòd illa sit duplex relatio, sed vnica, quæ respicere potest plures terminos

Assertio.

Explicatio definitionis.

Essentialia prædicata formæ.

Quaest. I. Sect. IV. de Forma substant. III

minos subordinatos, quales sunt materia & compositum: forma enim immediate respicit materiam, mediate vero compositum.

Prima obiectio.

Obiicitur primò, illud est accidens quod potest adesse & abesse à subiecto sine subiecti corruptione; forma potest abesse à materia sine illius corruptione: ergo forma est accidens.

Resp. distinguendo maiorem. Illud est accidens, quod potest adesse & abesse à subiecto, quod sit totum substantiale, concedo; quod potest adesse vel abesse à subiecto incompleto, scilicet à materia, nego: dicitur enim accidens respectu totius substantialis, non respectu materiae.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò, formam esse saltem accidens materiae, quia materia est indifferens ut hanc, vel aliam formam habeat.

Resp. negando formam esse accidens materiae, quia illam actuat, & cum ea facit totum substantiale.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertio, formam esse totam essentiam corporis; nam homines, qui modo viuunt, resurgunt omnino iidem, ut docet fides; sed non resurgunt cum eadem materia, nam illa fuit in pluribus hominibus successiue, ut constat praesertim in anthropophagis: ergo materia est tota essentia hominis.

Resp. Deum in resurrectione sic res ordinatum, ut quilibet resurgat cum maxima parte materiae, quam habuit; non esse autem necesse ut resurgat cum tota, nisi forte materiam eandem Deus sepius reproduceret, quod non est probabile: supplebit ergo ex alia materia partes quae deerunt, & hoc sufficit ut idem homo moraliter dicatur resurgere, sicut dicitur idem esse homo senex, qui fuit iuuenis, quamuis parum habeat materiae, quam puer habuit.

S. III.

Quotuplex sit forma substantialis.

Dixi vniuersum, quid sit forma substantialis, nunc diuisio eius in *materialem* & *immaterialem* nota est; solum ergo discrimen vnius ab altera breuiter explicari potest.

Conclusio.

Dico tertio, formam substantialem materialem in eo differre à forma immateriali, quod forma materialis pendeat à materia, tum in fieri, tum in conservari, aded ut naturaliter esse nequeat sine materia; forma vero immaterialis neque in fieri, neque in conservari pendeat à materia, sed possit existere sine illa. Vel certe differunt, quod forma materialis producat per veram educationem; immaterialis vero per creationem. Quod utrumque discrimen ut explicem,

Quadruplex dependetia formae à materia.

Obserua primò, formam materialem pendere à materia quadrupliciter: primò enim ab ea pender in suo fieri, quia produci non potest nisi copulata materiae sustentanti: secundò pender ab ea in conservari, quia ne momento quidem vno potest existere sine illa: tertio pender in operari, quia omnis eius operatio, tum obiectiue, tum subiectiue immersa est materiae: quartò pender etiam quidditatiue, aded ut neque definiri possit, neque concipi sine illa; forma vero immaterialis produci potest, & conservari extra materiam; potest sine illa operari, & sine illa ut subiecto sustentante definiri.

Inchoatio- nes formae in materia.

Obserua secundò, formam quamlibet ita produci, ut nulla eius inchoatio praexistat in materia. Existimant videlicet nonnulli à veteribus Philosophis, & nunc inter recentiores aliquos etiam

R. P. de Rhodis curf. Philosophi.

Auditur, praexistere in materia *inchoationes quasdam formarum*, quas educi ex ipsis cernimus, & eas cum Richardo appellant *possibilitates formarum*, vel cum Raconis, rationes quasdam seminales & potentiales formarum. Quae manifesta deceptio est, quia sic deberent in materia tot admitti entitates diuersae in ea praesistentes, quot possunt ex ea educi formae; possunt autem educi formae infinitae: ergo praexistere in materia entitates infinitae realiter differentes, quia implicat ut eadem entitas sit inchoatio formarum essentialiter distinctarum.

Eductio & creatio.

Obserua tertio, duobus modis formam produci posse, primò *per educationem*, secundò *per creationem*. Creatio est productio rei ex nihilo, idest ex non subiecto; ita videlicet, ut nullum subiectum

B

sustentet actionem, qua fit aliquid, eo quod actio illa existere possit seorsim à subiecto. Eductio est productio alicuius rei dependenter à subiecto, idest actio, qua aliquid fit concurrente subiecto, & sustentante actionem, qua fit aliquid, eo quod existere actio illa nequeat sine tali subiecto: educi enim de potentia materiae, est formam produci concurrente passiuè subiecto, & sustentante actionem, quae fit. Differunt itaque creatio & eductio, quod creatio praeter terminum cuius est fieri, nullum habeat subiectum, in quo sustentetur; eductio vero praeter terminum, cuius est fieri, habeat etiam subiectum, in quo sustentetur & sine quo possit existere.

C

Obiicitur primò. Ideò forma materialis dicitur educi de potentia materiae, quia vnitur materiae: sed anima rationalis, dum fit, vnitur materiae: ergo anima etiam rationalis educitur ex materia.

Prima obiectio.

Resp. negando maiorem; ideo enim forma materialis educitur, non quia dum fit, vnitur subiecto, sed quia actio qua fit sustentatur à subiecto, sine quo non potest actio illa existere. Non sufficit ergo formam vniri subiecto, ut dicatur educi; sed ita debet vniri, ut non possit existere separata.

Obiicitur secundò. Illud non potest educi de subiecto, quod non praexistit in subiecto: sed forma non praexistit in materia: ergo non educuntur ex materia: gladius v. g. quomodo educetur de vagina, nisi prius in ea fuerit.

Secunda obiectio.

D

Respondeo falsam esse maiorem, quia forma non educitur ex materia, sicut gladius educitur ex vagina; educi enim ex subiecto, est produci concurrente subiecto; ideo quod educitur de materia, non debet in ipsa praexistere.

Obiicitur tertio. Forma caeli fuit facta per creationem: ergo non omnis forma materialis fit per educationem. Probatur antecedens, quia caelum totum actione vnica factum fuit à Deo: illa esse non potuit eductio, quia materia non esteducta; imò dicitur *Genes. 1.* quod Deus creauit caelum & terram: ergo forma caeli facta fuit per creationem.

Tertia obiectio.

Respondeo formam caeli factam esse per veram educationem, non per creationem; eodem enim instanti productum est totum caelum per duplicem actionem partialem, quarum vna erat productio & creatio materiae, altera productio formae, & eductio. Negandum igitur est, quod totum caelum fuerit factum actione vnica indiuisibili, quia implicat, ut duo entia realiter distincta (quales sunt materia & forma) fiant per vnica actionem; vna enim entitas modalis non potest afficere plura realiter distincta.

Obiicitur quartò. Illud fit ex nihilo, quod antequam fieret, erat nihil, & postea est aliquid: forma materialis antequam fieret, erat nihil: ergo fit ex nihilo.

Resp. omne quod fit, fieri ex nihilo *sui*, alioqui non fieret; sed solam formam immaterialem fieri ex nihilo.

Quarta obiectio.

K 2

nihilum

nihilo *subiecti*, quia scilicet actio per quam fit, in-
dependens est à materia, cum possit existere sine
illa: est autem mirum novos Aristotelis aduersarios
eo vti argumento ad negandas formas substantia-
les; quæro enim ab illis, vtrum ille motus atomor-
um, quarum concursu & combinatione volunt
omnia fieri; vtrum (inquam) ille motus sit aliquid
factum de nouo: si enim non sit, est purum nihil;
si sit cum antea esset nihil, certè sit ex nihilo, sicut
formæ fiunt ex nihilo.

§. IV.

Quanam sint proprietates formæ substantialis.

Supposita essentia formæ, quam hæcenus expo-
sui, proprietates formæ quatuor sunt: *Appeti-
tus materia, appetitus dispositionum, vniuersalis materia
informatio, impossibilitas plurium formarum in ea-
dem materia*; quæ omnes breuiter expediti possunt.

Appetitus
materia.

Certum igitur primò est, quamlibet formam
substantialem, etiam immaterialem, naturaliter ap-
petere materiam appetitu *complementaria*, si ei sit vni-
ta; appetitu *concupiscentia*, si ei non sit vni-
ta, quia cum forma sit ens incompletum, exigit semper
complementum materiae; vnde sequitur, statum se-
parationis animæ à corpore, violentum illi esse
secundum quid, vt dicitur alibi.

Exigentia
dispositio-
num.

Certum est secundò, nullam formam posse vniri
materiae, nisi præexistant in ipsa certæ dispositiones,
quarum vltima posita, necessariò in eodem instanti
existit forma; nam quamuis reliquæ dispositiones
ferè antecedant formam, etiam tempore, non po-
test tamen naturaliter poni vltima dispositio, quin
eodem instanti temporis ponatur forma, alioqui es-
set illa vltima dispositio, & non esset. Hoc autem
totum docet experientia, videmus enim ignem v.g.
non in qualibet materia produci, sed exsiccari prius
eam debere, ac calefieri; quod etiam constat præser-
tim in animabus, quæ certa exigunt organa, varia-
que præparationes sine quibus non introducuntur.

Informatio
vniuersa-
lis mate-
ria.

Certum est tertio, posse quidem diuinitus eandem
formam plures informare materias, etiam separatas;
non posse naturaliter, quia non potest eadem forma
pendere à pluribus causis totalibus, neque in plu-
ribus esse locis adequatis; quod tamen continge-
ret, si eadem forma plures informaret materias. Fa-
ctor autem, quod si diuinitus hoc fieret, tunc illa
essent plura composita solum secundum quid, quia
vt concretum aliquod multiplicetur, debet multi-
plicari tum forma, tum subiectum. His positis.

Assertio.

Circa quartam proprietatem formæ substantia-
lis, quam dixi esse impossibilitatem plurium
formarum in eadem materia, maior difficultas est;
primò, vtrum naturaliter, aut saltem diuinitus pos-
sint simul esse plures illæ formæ: secundò, quid sit
naturalis illa impossibilitas formarum: tertio,
per quid tolleretur naturalis illa impossibilitas.

Impossi-
bilis natu-
ralis.

Dico quartò, plures formas substantiales natu-
raliter esse non posse in eadem materia, posse au-
tem diuinitus.

Ratio, cur naturaliter esse non possint simul,
est quia materia sufficienter determinatur per vni-
cam formam, & completur: ergo non potest natu-
raliter vltius compleri; quod enim aduenit ma-
terialiter enti completo, est accidens.

Composi-
bilis su-
pernatu-
ralis.

Ratio, cur possint huiusmodi formæ diuinitus
esse simul, probatur, quia id non inuoluit contra-
dictionem; si enim diuinitus possunt calor & fri-
gus in summo esse simul in eodem subiecto, quare
non poterunt esse simul diuinitus plures formæ.

A Obiicitur primò, implicare vt aliquid etiam di-
uinitus sit in multiplici specie, alioqui non impli-
caret chimæra ex diuersis composita essentis: istud
corpus vbi plures essent formæ, in multiplici esset
specie: ergo implicat plures formas esse in eadem
materia.

Prima ob-
iectio.

Resp. implicare quidem vt aliquid vnum sit in
multiplici specie, sed non implicare vt aliquid ina-
dequatè multiplex sit in multiplici specie; compositum
enim conflatum ex vna materia & formis plu-
ribus, esset inadæquatè tantum plura composita.

Neque dicas, quoties duæ formæ sunt specie di-
stinctæ, composita sunt simpliciter specie distinctæ;
ergo si formæ sint numero distinctæ, composita
erunt numero distinctæ. Nego enim consequen-
tiam, quia vnitas specifica petitur præsertim à for-
ma, quæ determinat & constituit: vnitas verò nu-
merica petitur tum à materia, tum à forma.

Obiicitur secundò. Non potest vnum genus
contrahi per plures differentias vltimas non sub-
ordinatas: ergo neque vna materia contrahi potest
per plures formas.

Secunda.

Resp. esse disparitatem inter formam physicam,
& formam metaphysicam, quæ differentia dicitur,
quia materia & forma distinguuntur realiter; ge-
nus autem & differentia vnum sunt realiter, idèd
si genus contraheretur per plures differentias non
subordinatas, esset in multiplici specie non solum
ex Dei voluntate, sed etiam naturaliter; quod non
sequitur si materia plures habeat formas, quæ
cum distinguantur à materia, liberum est Deo po-
nere illas, vel non ponere.

Obiicitur tertio. Quod aduenit enti completo, Tertia
est accidens: ista forma posterior adueniret enti
iam completo: ergo esset accidens.

Resp. formam in eo casu non aduenire enti iam
completo, quia non adueniret toti composito
ex materia & forma, sed adueniret soli materiae
cum qua faceret vnum per se.

Obiicitur quartò, & difficillimè. Posita causâ Quarta.
formali ponitur necessariò effectus formalis: sed
forma, per quam vna forma expelleret aliam for-
mam, non est aliud quam ipsa entitas formæ: er-
go posita ea entitate formæ in subiecto necesse
est omnino est expelli aliam formam, ita vt ne diuini-
tùs quidem esse possint simul.

Hæc difficultas vt dissoluatur exponenda est
paulò latius. Idèd sit

§. V.

*Quid sit impossibilitas duarum formarum
in eodem subiecto.*

Questio est, vtrum in compossibilitas illa dua-
rum formarum nihil superaddat entitati vtri-
usque formæ, an verò superaddat aliquid; si enim
nihil superaddit, certè implicat vt formæ non sint
impossibiles; si superaddit aliquid, videndum
est quid illud sit, vix enim explicari potest.

Dico quintò. Impossibilitas formæ cum al-
tera forma in eadem materia non est aliquid distin-
ctum ab ipsa entitate formæ, sed est ipsa entitas
formæ prout connotat materiam, in qua esse non
potest simul, secluso speciali Dei decreto, & actio-
ne procedente à potentia prout maiore in actu pri-
mo. Compossibilitas autem duarum formarum in
eadem materia, est ipsa entitas formæ prout con-
notat speciale Dei decretum, & actionem quare-
nus procedentem à potentia prout maiore in actu
primo.

Conclusio.

Primò

Incompossibilitas non distinguitur realiter.

Connotat duo.

Primò dixi, non esse aliquid distinctum realiter, quia forma excludit aliam formam ab eodem subiecto, seclusis aliis omnibus; seclusis enim aliis omnibus per suam entitatem adaequatè complet appetitum subiecti, & facit corpus. Deinde seclusa illa entitate superaddita, forma est adhuc impossibilis cum altera forma, quia seclusa illa entitate facit vnum per se cum materia, quod ordinari ulterius non potest: ergo non est necessaria entitas superaddita ut forma sit impossibilis.

Secundò dixi, hanc impossibilitatem connotare speciale Dei decretum, & actionem productiuam formae in materia: quod ut explicem, obferua haec duo debere necessariò distingui, quando forma producit in materia, forma ligni v. g. in materia ligni: primum est virtus quam habet agens ad producendam illam formam: secundum est actio illa, per quam producit formam. Dico ergo quod ut forma ligni producat in materia in qua est etiam forma ignis, non sufficit eadem virtus agentis in actu primo, quia sufficiebat ad producendam formam ligni absente igne; sicut ut manuteneam pomum quod mihi alter vult eripere; sufficit quidem eadem compressio manus, qua illud seruabam nemine trahente, sed non sufficit eadem virtus in manu, quae ante sufficiebat.

Itaque ut forma dicatur impossibilis cum altera forma, requiritur speciale Dei decretum; sed illud non potest sufficere, quia cum sit omnino immanens in Deo, nihil noui potest ponere extra Deum. Requiritur ergo ut omnipotentia ponat duas formas simul in materia; ad hoc autem ut illas ponat, sufficit actio quae poneret singulas separatim; si enim actio illa prius ponebat formam in subiecto, absente alia forma, certe illam etiam ponet praesente alia forma, modò tamen actio illa poni possit quae ponebatur prius; non potest autem poni talis actio nisi procedat à potentia maiore in actu primo, quae videlicet possit illam producere etiam tunc quando altera forma resistit. Sed ut hoc magis intelligatur.

Prima obiectio.

Obiicitur primò. Illa distinguuntur realiter, quae possunt separari: sed haec impossibilitas formae cum altera forma potest separari à forma: ergo illa impossibilitas est aliquid distinctum ab ipsa forma.

Resp. negando minorem, quia quando duae formae diuinitus essent in eadem materia, semper haberent impossibilitatem secundum id totum, quod illa impossibilitas dicit in recto, & entitatiue, non secundum quod dicit connotatiue: duo enim includit illa impossibilitas, in recto entitatem formae, in obliquo connotationem decreti Dei ordinarij, & omnipotentia agentis iuxta exigentiam naturalem subiecti. Quando duae formae ponuntur in subiecto, conseruant semper totam entitatem impossibilitatis, sed non seruant illam connotationem.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. Ante imperium illud speciale Dei, materia capax non erat intrinsece illius duplicis actionis, quae producuntur ambae formae in materia: ergo ut fiat capax illarum actionum, debet recipere aliquid intrinsecum distinctum ab illis actionibus impossibilibus.

Resp. distinguendo antecedens: ante illud imperium materia non erat capax illius duplicis actionis, secundum quod capacitas illa dicit in recto, & entitatiue, nego; secundum quod dicit in obliquo, & connotatiue, concedo. Ut igitur fiat capax, sufficit ut accedat de nouo connotatio tum imperij diuini, tum omnipotentiae producen-

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

tis illas actiones supra exigentiam materiae, atque adeò fortioris in actu primo.

Obiicitur tertio, ut omnipotentia operetur supernaturaliter, cum antea operaretur solum naturaliter, requiritur nouus aliquis influxus omnipotentiae; quandiu enim sola est virtus in actu primo, nihil ponitur nouum in rebus: sed quando duae formae ponuntur in materia, omnipotentia operatur supernaturaliter: ergo requiritur nouus aliquis influxus omnipotentiae, idest, actio aliqua noua.

Resp. distinguendo maiorem; ut omnipotentia operetur supernaturaliter secundum substantiam, cum antea operaretur solum naturaliter, requiritur aliquis nouus influxus connotatiue, concedo; ut omnipotentia operetur supernaturaliter secundum modum, requiritur nouus influxus entitatiue, nego; sufficit enim influxus nouus connotatiue, quia supernaturale secundum substantiam est illud quod est supernaturale secundum entitatem; supernaturale secundum modum est illud, quod secundum solum connotationem est supernaturale.

SECTIO V.

De vnione substantiali materiae & formae.

UT ex materia & forma tanquam ex principiis compositum physicum resulet, necesse est, ut illae inuicem nexu aliquo copulentur; quae dicitur vnio, nunc breuiter explicanda; primò enim quaeritur, vtrum illa sit; secundò, quid illa sit; tertio, quotuplex sit.

§. I.

Existencia unionis distincta.

NON hic quaeritur simpliciter, vtrum in composito physico detur vnio materiae ac formae; cum enim ex illis fiat compositum, quod est totum vnitum, non potest non dari vnio inter illas: sed controvertitur, vtrum vnio, quae intercedit inter materiam, & formam, sit aliquid realiter diuersum à materia & forma, quae vniuntur; an verò nihil sit ab illis distinctum realiter & entitatiue.

Dico primò, in composito physico dari vnionem distinctam realiter & entitatiue à materia & forma. Ita docent è veteribus Theologis Scotus, Ochannus, Durandus; è recentioribus, vix vllus est qui repugnet, praeter Valentiam, & paucos Thomistas, contra quos

Ratio primò sit; quia illa distinguuntur realiter, quae possunt separari: materia & forma possunt separari ab vnione; nam corpus & anima hominis mortui existunt realiter destructa vnione, quam habebant prius: ergo vnio ab illis distinguitur.

Prima ratio.

Responderi primò potest, vnionem non posse separari à materia & forma simul sumptis, sed sio. posse separari ab illis sumptis seorsim.

Sed contra manifestè inсто; vel enim per materiam & formam simul sumptas intelliguntur materia & forma existentes eodem tempore; & hoc falsum est, quia materia & anima hominis mortui simul existunt sine vnione; vel intelliguntur materia & forma vnita; & de hoc est argumentum; nam contendo materiam & formam vnitas non esse solum entitatem materiae & formae, quia illas esse vnitas, est aliquid separabile ab earum entitate. Idemque argumentum illos conuincit, qui dicunt vnionem non esse aliquid separabile à forma.

R. 3

propt.